

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 1. junij 2021

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

Strukturirane naloge

1. Identiteta in kultura

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ družbene norme	Kot pravilno upoštevamo tudi rešitev »tabu«.
	2	♦ So družbeni dogovori, napotila o tem, kaj moramo storiti in česa ne smemo.	Kot pravilno upoštevamo tudi rešitev »stroge prepovedi določenih dejavnosti v skupnosti«, ki je vezana na tabu.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	2	štiri od: ♦ simboli ♦ jezik ♦ vrednote ♦ običaji, navade ♦ materialna kultura in tehnologija ...	Za štiri pravilno navedene sestavine 2 točki, za tri ali dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	2	etnocentrizem: ♦ presojanje drugih kultur s stališča lastne in navadno nižje vrednotenje drugih kultur	
	2	kulturni relativizem: ♦ presojanje drugih kultur s stališča njihovih lastnih kulturnih standardov, dojemanje kultur kot enakovrednih	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ inkulturacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ genocid	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	2	ena od: ♦ genocid nad Židi v času nacistične Nemčije ♦ genocid v Ruandi (1994) ♦ genocid nad Bošnjaki v Srebrenici (1995) ♦ genocid nad koloniziranimi ljudstvi ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	4	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ invencija oziroma izumljanje ♦ odkritja ♦ širjenje oziroma difuzija kulture iz ene družbe v drugo ♦ kulturna inovacija ♦ globalizacija ♦ vesternizacija ♦ amerikanizacija ... 	Za navedbo in ustrezno kratko razlago načina 2 točki, skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	♦ spolno diferencirana/zaznamovana socializacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ spolno tipizirane igrače ♦ spolno specifične vloge likov v otroških in mladinskih knjigah, učbenikih ... ♦ uveljavljanje različnih podob ženskosti in moškosti po različnih drugih množičnih medijih ♦ usmerjanje v različne poklice ... 	Za navedbo značilnosti 1 točka, za opis 1 točka, skupaj 2 točki.

2. Družbene različnosti in neenakosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ mesto posameznika oziroma posameznice na hierarhični družbeni lestvici	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	2	♦ ekonomsko stanje/položaj (materialno stanje) ♦ družbena moč ♦ družbeni ugled/prestiž	Za tri pravilne navedbe 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	2	ena od: ♦ ker je strukturirana oz. institucionalizirana (družbeni status se pogosto prenaša iz generacije v generacijo; tudi v modernih družbah je še vedno pomemben slojevski izvor; bogastvo, moč in ugled so vedno znova porazdeljeni na točno določen način) ♦ izoblikovan je sistem idej, ki pojasnjuje in upravičuje (legitimizira) družbeno slojevitost (nižje sloje prepriča, da je obstoječa slojevitost upravičena z božjo voljo; prepričevanje, da je višji družbeni položaj nagrada za težko in odgovorno delo ...)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	♦ statusni simbol(i)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	pozitivni vidik, ena od: ♦ podpora v kriznih trenutkih ♦ posredovanje pomembnih informacij ♦ omogočanje pridobiti zaposlitev ♦ zagotavljanje materialne pomoči ...	
	1	negativni vidik, ena od: ♦ vir omejevanja ♦ vir prepovedovanja ♦ nadzor nad posameznikom ♦ vir izključevanja ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	♦ A	
	1	♦ V viru je predstavljeno izboljšanje družbenega statusa, oseba se je na hierarhični družbeni lestvici povzpela navzgor.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ seksizem	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ pomanjkanje osnovnih materialnih dobrin (hrana, obleka, stanovanje ...) oz. prebivanje v tako slabih življenjskih razmerah, da je ogroženo posameznikovo življenje	
	1	♦ ... da lahko pokrijejo osnovne življenjske stroške	
	1	♦ temelji na oceni, kaj je sprejemljiv način življenja glede na družbene zahteve	
	1	♦ ... ki delajo po cele dneve, a njihovi otroci ne morejo na smučanje	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	2	♦ Revščina onemogoča vključevanje v družbo in pomembne družbene dejavnosti. Posameznik je izključen iz vsakdanjih življenjskih obrazcev, običajev in dejavnosti.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.11	2	dve od: ♦ Starejši imajo v družbi nižji status. ♦ Starejši imajo manjšo družbeno moč. ♦ Starejši imajo nižje dohodke. ♦ Starostnike se obravnava kot breme družbe. ♦ Izkušnje starostnikov se opredeljujejo kot zastarele ...	

3. Družina

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	2	♦ dvogeneracijska skupnost/skupina oseb in družbena institucija	Za celovito opredelitev 2 točki, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	2	ena od: ♦ Oblike družin, ki ne ustrezajo definiciji, so razumljene kot neobičajne. ♦ Definicija družine je podlaga za ukrepe socialne politike (družbeno regulacijo).	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	3	♦ družina: opravlja več pomembnih družbenih funkcij oziroma jo od podobnih skupin razlikuje skrb za otroke ♦ gospodinjstvo: skupnost oseb, ki skupaj stanujejo in porabljajo sredstva za življenjske potrebe (ekonomska funkcija) ♦ skupnosti se ne prekrivata v celoti	Za nedvoumno utemeljeno razliko 3 točke, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	1	♦ ekonomska funkcija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ predstavitev družine kot proizvodne in/ali potrošne enote	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	3	tri od: ♦ različnost in razmejenost moških in ženskih vlog ♦ moški zaposlen, ženska ne ♦ opravljajo različna delovna opravila ♦ moški so malo udeleženi v skrbi za otroke ♦ moški sprejemajo pomembne družinske odločitve ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	1	♦ ponovno vzpostavljena družina	
	1	♦ vzpostavitev nove družine po razvezi, po smrti enega od staršev ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	2	♦ obveznost sklepanja zakonske zveze znotraj posamezne družbene skupine (sloja, kaste, etnične skupine, rase, religijske skupine)	Za razvidno razumevanje pojma v odgovoru 2 točki, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ spremenjen družbeni položaj žensk ♦ enakopravnost žensk ♦ več pravic za ženske 	
	1	♦ zaradi ekonomske osamosvojitve so ženske manj pripravljene vztrajati v zakonski zvezi iz ekonomskih/preživetvenih razlogov	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.10	1	navedba, ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ družbena sprejemljivost razvez ♦ spremenjena pričakovanja ljudi ♦ zvišanje življenjskega standarda ♦ manjši vpliv družinskih/sorodstvenih okolij ... 	
	1	♦ pojasnitev ene okoliščine	
Skupaj	2		

4. Družba – zdravje, telo, bolezen

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	2	biološki spol: ♦ biološko določene (fizične) razlike	
	2	družbeni spol: ♦ vključuje družbene in kulturne vidike spolnih razlik; vključuje individualno in družbeno vrednotenje spolnih vlog	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	1	biološke razlike: ♦ spolni dimorfizem	
	1	družbene razlike: ♦ spolna dihotomija	Kot pravilno upoštevamo tudi rešitev »spolna asimetrija«.
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	3	tri od: ♦ iščejo naravne vzroke bolezni (lahko jih tudi naštejejo) ♦ iščejo racionalne postopke zdravljenja ♦ posameznik je s svojim življenjskim slogom odgovoren za svoje zdravje ♦ bolezen posameznika se obravnava individualno ♦ posameznik ni moralno odgovoren za svoje zdravje ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ medikalizacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ B/C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	2	♦ Zdravstvene storitve morajo biti dostopne vsem pod enakimi pogoji in vsaj delno brezplačne.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	3	♦ Vzroki za bolezni se pripisujejo življenjskemu slogu/zdravemu načinu življenja. ♦ Odgovornost za zdravje se prenaša na posameznika. ♦ Zanimarja se vpliv družbenih okoliščin na zdravje.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	3	<ul style="list-style-type: none">♦ Družbene neenakosti na podlagi izobrazbe, spola, dohodka, družbenega položaja ... vplivajo na zdravje.♦ Pripadniki nižjih slojev imajo več zdravstvenih težav in umirajo mlajši (več stresa, slabša prehrana, bolj otežen dostop do zdravstvenih storitev ...).	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	♦ C	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Razložijo demokracijo kot obliko političnega sistema, osredotočijo se na moderno obliko demokracije (izvoljena in zamenljiva oblast, splošna volilna pravica, zagotovljene človekove in državljanske pravice, politični pluralizem itd.). ♦ Predstavijo zgodovinske okoliščine razvoja moderne demokratične države. ♦ Primerjajo moderno demokratično državo z avtoritarno državo in totalitarizmom (z vidika izvoljenosti in zamenljivosti oblasti, človekovih in državljanskih pravic, političnega pluralizma itd.). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo razumevanje načela meritokracije. ♦ Razpravljajo o okoliščinah, zaradi katerih se to načelo uveljavlja le delno: pomen subkulturnih razlik in kulturnega kapitala – Bernstein in Bourdieu, pomen drugih dejavnikov reprodukcije neenakosti v šolanju (pripadnost družbenemu sloju, dohodek, izobrazba, ekonomski položaj staršev ...). ♦ Ugotavljajo, da šola po eni strani delno omogoča uveljavljanje pridobljenega družbenega statusa, vendar zaradi prej omenjenih okoliščin se v njej tudi vsaj delno reproducira družbena neenakost. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo pojem in pojasnijo sociološko razumevanje sekularizacije (zmanjševanje družbenega pomena religije in religijskih institucij kot razsežnosti evropske modernizacije). ♦ Predstavijo vidike sekularizacije: laizacijo družbe, spremembe religijskega ravnanja, nove načine izražanja religioznosti ... ♦ Opozorijo na revitalizacijo religij, kar je mogoče razumeti kot njihovo ponovno oživljanje, lahko pa tudi kot način uveljavljanja sekularizacije ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo odklonskost in konformnost, navedejo in predstavijo razsežnosti, družbeno-kulturne pogojenosti dojemanja konformnosti oziroma odklonskosti (čas, družba, oseba, situacija). ♦ Ustrezno in smiselno pojasnijo konkretne primere. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none">♦ Analizirajo delo kot zaposlitev oziroma formalno delo.♦ Pojasnijo, s katerimi drugimi okoliščinami (modernizacijski procesi) se delo kot proizvodnja dobrin in storitev spremeni v zaposlitev.♦ Predstavijo in primerjajo različne oblike zaposlovanja in opozorijo na fleksibilne (prožne) oblike zaposlitve oziroma prekarno delo.	

Skupno število točk IP 2: 40